

TÍÐINDI

100 ÁR SÍÐANI K FYRSTU FERÐ Á

Í gjár vóru 100 ár síðani fyrsta løgtingsvalið, har bæði kvinnur og menn sluppu at velja. Valið var 24. apríl í 1918

Eiríkur Lindenskov

24. apríl í 1918 var løgtingsval – sum samstundis var fyrsta løgtingsvalið síðani grundlógarbroytingina í 1915, sum loyvdu kvinnum í danska kongaríkinum velja á fólkatingsvalum og kvinnum í Føroyum velja á løgtingsvalum.

Tí við grundlógarbroytingini 5. juni í 1915 fing

kvinnurnar valrætt.

Fyrsta grundlógin er frá 5. juni í 1849, og báðar broytingarnar, sum eru gjørðar í grundlógini, eru samtyktar 5. juni, sum tí hevur verið grundlógardagur triggjar ferðir. Við 111 atkvøðum fyri og einari ímóti samtykti Fólkatingið at geva kvinnum valrætt 5. juni í 1915. Seinni hendan dagin skrivaði Kristian 10. kongur undir nýggju

grundlógina.

Í 1953 hendi tann broyting í grundlógini, at kvinnulig arvafylgja varð samtykt fyri danska monarkiið. Hetta til tess at Margreta prinsessa skuldi kunna taka við trúnuni eftir pápa sín. Tað kundi hon ikki sambært gomlu grundlógini, og tí hevði systkinabarn hennara og javnaldurin, Ingolf, verið kongur í dag, um grundarbroytingin

ikki varð samtykt í 1955.

Tá var tveykamarsskipanini eisini avtíkin – við fólkatingi og landstingi. Landstingið varð niðurlagt. Fyri broytingina hevði Føroyar eitt fólkatingsumboð og eitt landstingsumboð, sum løgtingið valdi. Síðani 1953 hava Føroyar valt tvey fólkatingsumboð í staðin. Grønland gjørdist samstundis javnsettur partur av

kongaríkinum.

Fríðrikur 9. kongur skrivaði undir grundlógina frá 1953, eftir at hon varð samtykt við fólkatakvøðu.

Á løgtingsvalinum í 1918 gjørdist Sjálvstýrisflokkurin størsti flokkur við 11 løgtingsmonnum. Sambandsflokkurin fekk 9. Kortini fekk Sambandsflokkurin fleiri atkvøður, 2.950 (50,2%), meðan Sjálvstýrisflokkurin

Hava bara valt 25 kvinn

Hóast tað í gjár vóru 100 ár síðani, at kvinnur í Føroyum fyri fyrstu ferð sluppu á løgtingsval, so hava føroyingar tilsamans bara valt 25 kvinnur á ting. Og bara 14 kvinnur hava sitið í landsstýringinum. 6 kvinnur hava havt sæti á tingi sum eyka-fólk fyri landsstýrisfólk

Eiríkur Lindenskov

Tað var í 1916, at kvinnur fingi valrætt til Løgtingið. Fyrsta løgtingsvalið var tvey ár seinni, 24. apríl í 1918. Tað skuldu ganga 60 ár og 18 løgtingsval hjá føroyingum at venja seg so væl við tankanum, at kvinnur vórðu valdar í løgtingið.

Tað hendi á løgtingsvalinum 7. november í 1978, tá

Jona Henriksen úr Javnaðarflokkinum og Karin Kjølbro úr Tjóðveldisflokkinum vórðu valdar á ting í Suðurstreymoyar valdømi.

Men Jona Henriksen hevði sitið á tingi valskeiðið frammaundan. Hon stillaði upp til løgtingsvalið í 1974 og fekk við sínum 204 atkvøðum næstflestar atkvøður á listanum hjá Javnaðarflokkinum í Suðurstreym. Jákup Lindenskov varð afturvaldur við 477 atkvøðum, men tá hann helt fram í landsstýringinum, tók Jona Henriksen sæti fyri hann í løgtinginum frá 1975 til løgtingsvalið í 1978.

Fyrsta kvinna, sum hevur møtt á tingi var Malla Samuelsen úr Sjálvstýrisflokkinum, sum kom inn nakrar dagar í 1964 sum eyka-fólk fyri Marius Johannesen.

Men tað er altso ikki fyrr enn í 1975, at ein kvinna, Jona Henriksen, hevur fast sæti í tingsalini.

Í 1978 varð løgtingsvallógin broytt soleiðis, at talið av valdømisvaldum tingfólkum verður økt úr 20 upp í 27. Talið á eykamandatnum verður samstundis lækkað úr 10 niður í 5. Eftir hetta varð talið av løgtingsfólkum altíð 32. Frammanundan var talið skiftandi. Tá lógin um eitt valdømi kom í gildi í 2008,

varð tingfólkatalið hækkað til 33.

Broytingin í 1978 førði við sær, at 8 valdømisvald fólk skuldi veljast í Suðurstreymoy. Og júst í Suðurstreymoy var møguleikin størstur at fáa kvinnur valdar, tí hetta var fólkariðasta valdømi.

Og soleiðis var longu í 1978, tá Jona Hendriksen verður økt úr 20 upp í 27. Talið á eykamandatnum verður samstundis lækkað úr 10 niður í 5. Eftir hetta varð talið av løgtingsfólkum altíð 32. Frammanundan var talið skiftandi. Tá lógin um eitt valdømi kom í gildi í 2008,

varð hon yvirhálað av Jóann-

es Dalsgaard. Karin Kjølbro var einsamøll kvinna á tingi frá 1984 til 1988.

Á løgtingsvalinum í 1988 verður Karin Kjølbro afturvald. Hesaferð hevur Tjóðveldisflokkurin tvær kvinnur í fremstu røð, tí á fyrsta plássið verður Jóngerð Purkhús vald. Og tá verður eisini Marita Petersen úr Javnaðarflokkinum vald. Tí eru triggjar kvinnur í løgtinginum valskeiðið frá 1988 til 1990.

Á valinum í 1990 verða triggjar kvinnur valdar: Lisbeth L. Petersen, Marita Petersen og Helena Dam á Neystabø, allar úr Suður-

streymoyar valdømi.

Í 1994 verða umframt tær triggjar, sum vórðu valdar í 1990, eisini valdar Ingeborg Vinther fyri Verkamannafylkingina. Hon er vald í Suðuroy og Maria Hansen í Vestmanna. Nú eru fyri fyrstu ferð kvinnur valdar utan fyri Suðurstreym.

Í 1998 minkar talið aftur niður á triggjar kvinnur, sum allar eru valdar í Suðurstreymoy: Annita á Fríðriksmørk, Lisbeth L. Petersen og Katrin Dahl Jakobsen.

Í 2002 verða aftur fyra kvinnur valdar – allar úr Suðurstreymoy: Annita á Fríðriksmørk, Kristina Há-

foss, Katrin Dahl Jacobsen og Lisbeth L. Petersen.

Í 2004 minkar talið niður á triggjar: Lisbeth L. Petersen, Heidi Petersen, vald í Norðstreymoy, og Annita á Fríðriksmørk.

Eftir at Føroyar gjørdist eitt valdømi í 2008 fingi kvinnur frægari atgongd til løgtingið, tí tá varð talið av kvinnum meira enn tvífaldað til sjei kvinnur: Katrin Dahl Jacobsen, Annika Olsen, Annita á Fríðriksmørk, Helena Dam á Neystabø, Rósa Samuelsen, Bjørt Samuelsen og Bergtóra Høgnadóttir.

Í 2011 øktist kvinnumumboðanin aftur. Tá vóru 10